

JUSTYNA MIKO-GIEDYK

ORCID: 0000-0002-3001-5735

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

e-mail: justyna.miko-giedyk@ujk.edu.pl

KAROLINA WIŚNIEWSKA

ORCID: 0000-0002-3407-5778

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

e-mail: karolina.wisniewska@ujk.edu.pl

BARTŁOMIEJ KOTOWSKI

ORCID: 0000-0002-2952-0216

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

e-mail: bartlomiej.kotowski@ujk.edu.pl

SPRAWOZDANIE Z XXXVI LETNIEJ SZKOŁY MŁODYCH
PEDAGOGÓW I PEDAGOŻEK IM. MARII DUDZIKOWEJ *GENERACJA
ANTROPOCENU; CO PEDAGOGIKA I EDUKACJA MOŻE/POWINNA/
MUSI ROBIĆ, BY NIE ZOSTAWIAĆ ŚWIATA TAKIM, JAKI JEST?*
10–15.09.2023, KIELCE–MASŁÓW

Era antropocenu powoduje nieodwracalne zmiany klimatyczne i dewastację środowiska, które zagrażają także ludziom – sprawcom tych zjawisk. Jak pisze Elizabeth Kolbert (2022): „żadne stworzenie nigdy wcześniej nie zmieniło życia na naszej planecie w aż tak dużym stopniu, choć dochodziło do innych, porównywalnych kataklizmów” (s. 11). W historii Ziemi odnotowano pięć wielkich wyginięć gatunków, podczas których gwałtownie zmalała bioróżnorodność. Aktualnie mamy do czynienia z szóstym wymieraniem, choć trudno na razie oszacować, czy osiągnie ono rozmiary porównywalne z poprzednimi pięcioma (Kolbert, 2022, s. 11). Początek tego procesu Kolbert opisuje w następujący sposób:

Ludzie wycinają rozległe lasy. Robią to celowo, żeby się żywić. Bardziej lub mniej świadomie przenoszą organizmy z jednego kontynentu na drugi i przeorganizowują biosferę.

Jednocześnie zachodzi jeszcze dziwniejsza i bardziej radykalna transformacja. Po wykryciu podziemnych pokładów energii ludzie zaczynają zmieniać skład atmosfery. To z kolei powoduje zmianę klimatu i składu chemicznego oceanów. Niektóre rośliny i zwierzęta zaczynają się przemieszczać. Przenoszą się w góry i migrują w kierunku biegunów. Jednak bardzo wiele z nich – najpierw setki, potem tysiące, a ostatecznie miliony – nie ma możliwości przetrwania. Tempo wymierania rośnie, a struktura życia ulega zmianie (Kolbert, 2022, s. 10–11).

Świadomość tego zjawiska jest przygnębiająca, ale z lektury książki Kolbert wyczytujemy nadzieję, że człowiek zaczyna zdawać sobie sprawę z sytuacji i podejmuje działania w celu ratowania gatunków, klimatu oraz własnego istnienia.

Problematyka antropocenu jest na tyle ważna, iż stała się tematem przewodnim XXXVI Letniej Szkoły Młodych Pedagogów i Pedagożek im. Marii Dudzikowej, która odbyła się w dniach 10–15 września 2023 roku w samym sercu Gór Świętokrzyskich, w hotelu Ameliówka niedaleko Kielc.

Tytuł Szkoły: *Generacja antropocenu; co pedagogika i edukacja może/powinna/musi robić, by nie zostawić świata takim, jaki jest?*, jak uzasadniały w komunikacie kierowniczk Szkoły – Maria Czerepaniak-Walczak oraz Ewa Bochno – skłaniał do refleksji nad przejawami i konsekwencjami antropocenu – epoki w dziejach planety, w której czas geologiczny przeplata się z historią ludzkości. Epoki, w której działalność człowieka wpływa na procesy biologiczne, fizyczne i chemiczne zachodzące na Ziemi, a także w której ludzie oddziałują trwale na ekologiczne, społeczno-polityczne, gospodarcze, jak również intelektualne, emocjonalne i etyczne warunki ludzkiego i nie-ludzkiego bytowania. Antropocen pojmowany jest jako epoka Człowieka, w której to właśnie Człowiek stał się czynnikiem geologicznym. Ludzkość stanowi siłę geologiczną przekształcającą Ziemię, jej wnętrze, a także powierzchnię, równorzędnie z epokami lodowcowymi i ruchami płyt tektonicznych. Wielowymiarowość i złożoność tego wpływu i jego skutków kreśli zadania i zobowiązania wobec powszechnej edukacji. W tej sytuacji niezbędne jest otwarcie pedagogiki na „to jak go badać, opisywać, wyjaśniać i reagować na niego przez wzmacnianie/ ograniczanie aktywności i interwencji człowieka” (Czerepaniak-Walczak i Bochno, 2023), aby odwołać się do teraźniejszości, a także zaprojektować kierunki zmian w przyszłości, z jednej strony spowodowane zaawansowanym rozwojem technologicznym oraz ekspansjonistycznymi działaniami ludzi (w tym wojny), a z drugiej strony dbałością o zachowanie równowagi i dobrostanu życia na planecie i we wszechświecie (Czerepaniak-Walczak i Bochno, 2023).

Planeta oraz jej bliskie i dalekie otoczenie to przestrzeń aktywności nowych „mieszkańców” – *more-than-human*, ludzi i całego ekosystemu, a także podmiotów cyfrowo-technologicznych, w tym awatarów w metawersum, robotów społecznych oraz innych bytów materialnych i niematerialnych (w tym SI). Ich obecność i aktywność zapowiada nową epokę w dziejach Ziemi – postantropo-

cen. Wymaga to od człowieka stawiania pytań i poszukiwania odpowiedzi na nie, w szczególności dotyczące tego, jakie emocjonalne, etyczne i intelektualne wyzwania oraz zobowiązania stają przed pedagogiką jako nauką społeczną i humanistyczną oraz przed edukacją. Kierowniczki LSMPiP postulowały, aby zadaniem i udziałem pedagogów/pedagożek była refleksja nad rozumieniem skutków codziennego życia ludzi w epoce antropocenu. Dążyły do wzbudzenia refleksji wśród młodych badaczek i badaczy oraz stawiania pytań i poszukiwania na nie odpowiedzi, pytań, które będą stanowić źródło krytycznej świadomości i zrównoważonej obecności człowieka na Ziemi, jak również początek nowych form transformacyjnej i transdyscyplinarnej edukacji (Czerepaniak-Walczak i Bochno, 2023).

Problematyka XXXVI LSMPiP koncentrowała się na społecznych i humanistycznych wyzwaniach, jakie stają przed pedagogiką i edukacją, a które wymagają wysokich kompetencji krytycznych, jak również odporności na pokusy uproszczeń. Uszczegóławiała się ona w kontekście różnych teorii naukowych oraz przykładów praktyk pedagogicznych, a także w poszukiwaniu odpowiedzi, między innymi, na następujące pytania:

- jakie perspektywy metodologiczne są/mogą być użyteczne: co i jak warto/należy badać?
- jak analizować, interpretować i opisywać fakty, zjawiska i procesy społeczne oraz edukacyjne dziejące się w epoce antropocenu?
- jakie instrumentarium pojęciowe jest/może być potrzebne do opisu tych zjawisk z punktu widzenia nauk o edukacji (Czerepaniak-Walczak i Bochno, 2023)?

Patronat naukowy nad XXXVI LSMPiP tradycyjnie sprawował Komitet Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk, któremu przewodniczyła prof. dr hab. Agnieszka Cybal-Michalska. Gospodarzem był Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach reprezentowany przez Dziekan Wydziału dr hab. Mariolę Wojciechowską, prof. UJK. Funkcję Prezydenta Forum Młodych Pedagogów przy KNP PAN kadencji 2022/2023 pełnił dr Bartłomiej Kotowski, a sekretarzami były: dr Justyna Miko-Giedyk i dr Karolina Wiśniewska.

Tegoroczną Szkołę zaszczylicili swoim udziałem następujący Mistrzowie (przedstawieni w kolejności wystąpień podczas XXXVI LSMPiP):

- prof. dr hab. Agnieszka Gałuszka;
- prof. dr hab. Ryszard Maciej Łukaszewicz;
- dr hab. Maksymilian Chutorzański, prof. US;
- prof. dr hab. Marek Konopczyński;
- dr hab. Małgorzata Kamińska, prof. SWPW;
- dr hab. Alicja Korzeniecka-Bondar, prof. UwB;

- dr Katarzyna Szorc;
- Marzena Okła-Drewnowicz;
- prof. dr hab. Zenon Gajdzica;
- dr hab. Mariola Wojciechowska, prof. UJK;
- dr hab. Radosław Rybkowski, prof. UJ;
- dr Aleksander Cywiński;
- dr hab. Jacek Pyżalski, prof. UAM;
- dr Aneta Makowska;
- Daniel Dziedzic.

Profesor dr hab. Agnieszka Gałuszka, biogeochemiczka, której specjalnością naukową jest geochemia środowiska, a szczególnie badania pierwiastków śladowych jako składników zanieczyszczeń w różnych elementach środowiska przyrodniczego: wodach, skałach, glebach, roślinach, wygłosiła referat zatytułowany *Relacja człowiek – środowisko w geologicznym antropocenie*.

Profesor dr hab. Ryszard Maciej Łukasiewicz, pedagog, inicjator innowacyjnych podejść do edukacji, w swoim wystąpieniu – *Edukacja w cieniu antropocenu: jak zmieniać panikę w nadzieję i odwagę* – nawiązał do projektu Wrocławskiej Szkoły Przyszłości, której był założycielem i liderem.

Doktor hab. Maksymilian Chutorański, prof. US, wieloletni uczestnik Letnich Szkół, po raz pierwszy wcielił się w rolę Mistrza, przedstawiając wykład: *Motywy pedagogiczny w antropocenie*, nawiązujący do jego książki: *Nie(tylko)ludzkie wymiary edukacji. W stronę pedagogiki nieantropocentrycznej*.

Profesor dr hab. Marek Konopczyński, pedagog resocjalizacyjny, autor koncepcji twórczej resocjalizacji, zaprezentował *Mity, półprawdy i prawdy o wychowaniu i resocjalizacji w kontekście kryzysu zmiany paradygmatycznej w naukach społecznych*, dołączając do wystąpienia wzruszające filmy/reportaże.

Doktor hab. Małgorzata Kamińska, prof. SWPW, poprowadziła szkolenie pt. *Pedagogiczny słownik (post)antropocenu – warsztat twórczego myślenia*.

Zespół Czasopisma Forum Młodych Pedagogów „Parezja”: dr hab. Alicja Korzeniecka-Bondar, prof. UwB; dr hab. Ewa Bochno, prof. UZ; dr hab. Maksymilian Chutorański, prof. US; dr Katarzyna Szorc oraz prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak, poprowadzili warsztat pisarstwa naukowego: *Jak pisać o antropocenie, nie tylko do Parezji?*

Marzena Okła-Drewnowicz, socjolożka, działaczka społeczna, przedstawiła wystąpienie zatytułowane *Od transferu do systemu społecznego*.

Profesor dr hab. Zenon Gajdzica, pedagog specjalny, zaprezentował wykład: *Antropocen klimatu wokół szkoły – jak „złe intencje i dobre idee” współkreują niepowodzenia edukacji włączającej*, w którym postawił tezę, iż polityka (w szerokim ujęciu) zmienia klimat wokół szkoły – na przykładzie edukacji włączają-

cej; społeczny dyskurs na temat edukacji włączającej naznaczony jest kontekstem politycznym.

Doktor hab. Mariola Wojciechowska, prof. UJK, poprowadziła seminarium zatytułowane: *Zachwianie hierarchii wartości w antropocenie i jego przejawy w życiu młodzieży*.

Doktor hab. Radosław Rybkowski, prof. UJ, teatrolog i politolog, w swoim wystąpieniu – *Uniwersytet na drodze zagłady. Dlaczego tak trudno przekonać się do antropocenu* – przedstawił interesującą inicjatywę Rady Klimatycznej UJ, której głównym celem jest przygotowanie strategii klimatycznej uczelni.

Doktor Aleksander Cywiński, pedagog, stały uczestnik Letnich Szkół, przewodniczący Samorządu Letniej Szkoły, podczas XXXVI LSMPiP poprowadził warsztat zatytułowany: *Klimatyczny warsztat teatralny*.

Doktor hab. Jacek Pyżalski, prof. UAM, pedagog specjalny, zaprezentował wykład: *Nierówności cyfrowe młodych ludzi – jak zmienia się to zjawisko?*

Doktor Aneta Makowska, pedagog, wieloletni uczestnik Letnich Szkół, poprowadziła debatę pt. *Nierówności w dobie antropocenu* w formule Long Table.

Daniel Dziedzic, wiceprezes firmy EkoEnergia Polska, przedstawił wystąpienie zatytułowane: *Rola OZE w antropocenie*, w którym opowiedział o procesie wdrażania Odnawialnych Źródeł Energii do przestrzeni naszego życia, odpowiadając m.in. na pytania, jaką rolę pełnią one w gospodarce, jakie OZE spotykamy w praktyce, jakie są kierunki rozwoju OZE i jak dążyć do samowystarczalności energetycznej.

Profesor dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak, dr hab. Ewa Bochno, prof. UZ, kierowniczki Szkoły, podczas tegorocznej XXXVI LSMPiP przygotowały wystąpienie pod tytułem: *Strategie badań społecznych i humanistycznych nad przejawami i konsekwencjami „czynienia sobie Ziemi poddaną” – implikacje wyników badań dla pedagogiki i edukacji*.

Ceremonia otwarcia XXXVI Letniej Szkoły Młodych Pedagogów i Pedagożek im. Marii Dudzikowej miała miejsce 11 września 2023 roku w Auli im. ks. Stanisława Konarskiego na Wydziale Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, gdzie w imieniu gospodarzy wszystkich uczestników powitali JM Rektor UJK prof. dr hab. Stanisław Głuszek; Dziekan Wydziału Pedagogiki i Psychologii UJK w Kielcach dr hab. Mariola Wojciechowska, prof. UJK oraz dyrektor Instytutu Pedagogiki dr hab. Paulina Forma, prof. UJK.

Przewodnicząca Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk prof. dr hab. Agnieszka Cybal-Michalska uroczyście zainaugurowała LSMPiP, a po niej uczyniły to kierowniczki Szkoły: prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak i dr hab. Ewa Bochno, prof. UZ. Następnie wykład inauguracyjny wygłosili prof. dr hab. Agnieszka Gałuszka i prof. dr hab. Ryszard Maciej Łukaszewicz.

Po uroczystej inauguracji i wysłuchaniu wykładów uczestnicy wspólnie z Mistrzami odwiedzili rezerwat Kadzielnia, który położony jest niedaleko Wydziału Pedagogiki i Psychologii UJK w Kielcach. Po spacerze wszyscy udali się do hotelu Ameliówka położonego nieopodal Kielc, który był miejscem obrad XXXVI LSMPiP.

Kolejny dzień obrad rozpoczął się wykładem dr. hab. Maksymiliana Chutorąńskiego, prof. US. Następnie uczestnicy wysłuchali wystąpienia prof. dr. hab. Marka Konopczyńskiego, wzięli udział w warsztacie dr hab. Małgorzaty Kamińskiej, prof. SWPW oraz w warsztacie pisarstwa naukowego, który został przygotowany przez prof. dr hab. Marię Czerepaniak-Walczak, dr hab. Alicję Korzeniecką-Bondar, prof. UwB, dr hab. Ewę Bochno, prof. UZ, a także Zespół Czasopisma Forum Młodych Pedagogów „Parezja”. Na zakończenie dnia LSMPiP zorganizowano grill, który był jednocześnie okazją do konsultacji z Mistrzyniami i Mistrzami. Kulturalną atrakcją wieczoru był występ „Baby-Jagi”, w którą wcieliła się przewodniczka PTTK i przybliżyła uczestnikom tradycję regionu świętokrzyskiego.

Poranna kawa/herbata z kierowniczkami Szkoły otworzyła następny dzień LSMPiP. W tym dniu odbyły się wykłady: Marzeny Okły-Drewnowicz oraz prof. dr. hab. Zenona Gajdzicy. Po wystąpieniach uczestnicy wraz z Mistrzami udali się na wycieczkę do dworku Stefana Żeromskiego, Centrum Edukacji i Kultury „Szklany Dom” w Ciekotach. Po powrocie do hotelu Ameliówka uczestnicy wzięli udział w seminarium, które poprowadziła dr hab. Mariola Wojciechowska, prof. UJK. Po obiedzie tego dnia odbył się jeszcze wykład dr. hab. Radosława Rybkowskiego, prof. UJ oraz warsztat, który poprowadził dr Aleksander Cywiński. Dzień zakończył się tradycyjnie spotkaniem Mistrzów i Mistrzyń ze szkolnikami oraz Młodych z Młodymi.

Podczas kolejnego dnia uczestnicy LSMPiP wysłuchali wykładu, który wygłosił dr hab. Jacek Pyżalski, prof. UAM, a także uczestniczyli w debacie, którą poprowadziła dr Aneta Makowska. Zwieńczeniem tego dnia była uroczysta kolacja, która jest tradycją Letnich Szkół Młodych Pedagogów i Pedagożek. Rozpoczęła się ona przemówieniem dr hab. Marioli Wojciechowskiej, prof. UJK, a następnie głos zabrały kierowniczki Szkoły: prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak i dr hab. Ewa Bochno, prof. UZ. Kolacja sprzyjała wspomnieniom poprzednich LSMPiP oraz dyskusjom naukowym. Tradycyjnie wręczono również wszystkim uczestnikom dyplomy ukończenia XXXVI LSMPiP im. Marii Dudzikowej oraz nagrody Auditorium w poszczególnych kategoriach.

Ostatni dzień LSMPiP otworzył wykład pana Daniela Dziedzica. Swoją wykład wygłosiły również Mistrzynie LSMPiP prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak i dr hab. Ewa Bochno, prof. UZ. Następnie kierowniczki dokonały podsumowania i zamknięcia Szkoły. Po lunchu uczestniczki i uczestnicy XXXVI Letniej Szko-

ły Młodych Pedagogów im. Marii Dudzikowej udali się w podróż powrotną, do swoich domów.

Letnie Szkoły to również swoiste rytuały, ceremonie, symbole. Tradycją jest przekazywanie insygniów kolejnym gospodarzom Szkoły. Insygnia te symbolizują trwałość i współpracę naukową oraz organizacyjną; należy do nich batuta („pałeczka dyrygenta”), która podczas tegorocznej Szkoły przekazana została przyszłym organizatorom z Uniwersytetu Łódzkiego: dr hab. Alinie Wróbel, prof. UŁ oraz dr hab. Monice Wiśniewskiej-Kin, prof. UŁ. Dokonała tego Dziekan Wydziału Pedagogiki i Psychologii dr hab. Mariola Wojciechowska, prof. UJK, wypowiadając tradycyjną sentencję „Niech otworzą się serca, kiesy i kasy dla dobra nauki”. Drugim insygnium jest „kociałka” – atrybut przynależny sekretarzom Szkoły, symbolizujący gospodarność, dobre planowanie i roztropność (Szewczyk-Kowalczyk, 2011, s. 116), który przekazali dr Bartłomiej Kotowski, dr Justyna Miko-Giedyk, dr Karolina Wiśniewska na ręce dr Joanny Szewczyk-Kowalczyk, przyszlórocznego sekretarza Szkoły, wypowiadając przy tym tradycyjne słowa: „Niech się twórczo miesza”.

Po uroczystym przekazaniu insygniów kierowniczkii Szkoły zwyczajowo wręczają dyplomy „Strzał w dziesiątkę”, które stanowią wyróżnienie dla osób związanych z LSMPiP¹. W 2023 roku otrzymali je dr hab. Maksymilian Chutoński, prof. US za bycie ze Szkołą od magistra do samodzielnego pracownika naukowego, a także dr Colette Szczepaniak i dr Karol Motyl za pracę na rzecz popularyzacji Szkoły w mediach społecznościowych.

Zgodnie z wieloletnią tradycją pierwszego wieczoru trwania Szkoły odbywa się wieczór integracyjny *Poznajmy się bliżej*, podczas którego uczestnicy opowiadają o sobie, przedstawiają ośrodki naukowe, w których pracują, oraz prezentują swoje zainteresowania zawodowe i plany badawcze, a wieloletni uczestnicy odwołują się do zmian, jakie zaszły w ich aktywnościach badawczych i naukowych. Podczas tego wieczoru zwyczajowo wręczane są wszystkim uczestnikom LSMPiP prezenty. Podczas tegorocznej LSMPiP były to albumy o historii Kielc i Gór Świętokrzyskich, a także upominki pozyskane od wydawnictw. Ponadto prezentowane są kroniki LSMPiP, które stanowią dwa opasłe tomy zawierające wspomnienia i zdjęcia z minionych lat funkcjonowania Szkoły.

Charakterystycznym elementem praktykowanym podczas trwania szkoły są formy pracy, tzw. Poranna kawa oraz „Konsultacje w grupach, parach, każdy z każdym i jak kto chce” polegające na spotkaniach z Mistrzami. Jest to czas

¹ Warto przypomnieć, że pierwszy „Strzał w dziesiątkę” otrzymał od prof. Marii Dudzikowej prof. Roman Leppert w czasie IX LSMP w 1995 roku za odważne wystąpienie w czasie polemiki na II Zjeździe Pedagogicznym w Toruniu.

sprzyjający szkolnikom, wykorzystywany na wspólne dyskusje i wymianę doświadczeń.

Inną z form pracy jest „Giełda (p)różności”, podczas której prezentowane są wystąpienia uczestników. Jest to czas sprzyjający dyskusjom, zadawaniu pytań i poszukiwaniu odpowiedzi na nie. Ta forma pracy podczas tegorocznej Szkoły odbyła się kilka razy. Łącznie w ramach „Giełdy (p)różności” wystąpiło 16 uczestników. Natomiast nagrody Auditorium za najlepsze wystąpienia w tej formie pracy w kategorii doktor/doktora otrzymała dr Ewelina Konieczna (*Czy dzieci obawiają się zmian klimatycznych?*), a wyróżnienie przyznano dr Colette Szczepaniak (*Jak w antropocenie „radzono sobie” z kobietami, a jak kobiety radzą sobie w antropocenie? Herstorie*), dr Agnieszce Kozłowskiej, (*Edukacja ekologiczna w podstawie programowej w dobie antropocenu: szkoły ponadpodstawowe*), dr Oksanie Ivanowej (*Związek między destrukcyjnym wpływem wojny na ekosystem Ukrainy a rezyliencją jednostki w warunkach wojny*) oraz dr. Karolowi Motylowi (*Antropocen: „egocen” czy „allocen”? Szkic aksjologiczny faktycznych dawców szpiku kostnego*). W kategorii magister/magistra nagrodę otrzymała mgr Joanna Antosik (*Problem kryzysu ekologicznego w procesie kształcenia w ruchu Budzącej się Szkoły*), a wyróżnienie mgr Krzysztof Kasperek (*Propedeutyka samorządności dzieci w edukacji wczesnoszkolnej – o znaczeniu doświadczeń demokratycznych w edukacji, która nie może zostawić świata takim jaki jest*).

Za aktywne uczestnictwo w dyskusjach uczestnicy na zakończenie Szkoły otrzymują również inne wyróżnienia. Są to dyplomy „Twórczy Szum” i „Twórczy Szumek”. W 2023 roku w kategorii „Twórczy Szum” wyróżnienie odebrała mgr Hanna Krocak, a w kategorii „Twórczy Szumek” dr Agnieszka Kozłowska oraz mgr Jacek Jarosz.

Zgodnie z tradycją Szkoły po zakończeniu swoich wykładów i seminariów Mistrzowie otrzymują w podziękowaniu drobne upominki od gospodarzy Szkoły. W roku 2023 były to figurki świętokrzyskiej Baby-Jagi, nawiązujące do symboliki Gór Świętokrzyskich. Sekretarze wręczający Baby-Jagi zaznaczali, że według tradycji „im brzydsza Baba-Jaga, tym więcej szczęścia w miejscu, w którym się znajduje”².

Nieodzownym elementem tradycji Szkoły jest wieńcząca ostatni wieczór uroczysta kolacja, która oprócz tego, że stanowi podsumowanie wszystkich aktywności i prac, które odbywały się podczas LSMPiP, to jest także okazją do zaprezentowania twórczości artystycznej szkolników. Podczas tegorocznej Szkoły odbyła się prezentacja zabawnych memów stworzonych przez uczestników, a nawiązu-

² Postać Baby-Jagi, będąca zarówno czarownicą, jak i znachorką jest symbolem regionu Kielecczyny i Gór Świętokrzyskich. W wierzeniach ludowych Baba-Jaga jest metaforą oczyszczania i wypędzania złych mocy. Niezwykłym elementem współczesnej postaci Baby-Jagi jest jej strój, który nawiązuje do tradycyjnego stroju ludowego z regionu świętokrzyskiego, charakteryzujący się czarno-czerwoną zapaską.

jących do zdarzeń, uczestników i Mistrzów oraz Fraszkolimerykojada – odczytanie fraszek, limeryków i innych wierszy stworzonych przez uczestników. Oto przykłady kilku z nich:

I znów sunie po herbatę
Klapki swoje przyodziewa
Drapie się po nosie, w klatę
A jak trzeba to zaśpiewa
Termos zawsze ma przy sobie
Do łazienki często biega
Czy poznajesz, czy już wiesz kto?
To przemiły nasz kolega!
(Iwona Murawska)

Pewien Profesor Maks ze Szczecina
Wtorkową sesję zaczyna
Hybrydą nas rozbawia
I do pobrania książki namawia
Jaka jest tego przyczyna?...
(Justyna Miko-Giedyk)

Do Karola
Motylu, Motylu!
Twoje serce złote,
Dałeś „Jemu”, macie obaj
Bo miałeś ochotę!
Allo..., ego... jakie ma znaczenie
Gdy przed „Nim” unicestwienie?
(Anna Przygoda)

Rodzina nuklearna
Czy interdyscyplinarna
– u podłóż każdej rodziny
Trwają żywe skamieliny!
(H.K.)

Ponadto podczas uroczystej kolacji XXXVI LSMPiP zaprezentował się w sztuce dotyczącej tematyki antropocenu reaktywowany po kilkuletniej przerwie „kabaret” szkolników „Beche-co?”. Kierownictwo nad kabaretem objęła dr Iwona Murawska. Sztuka zatytułowana została *Kabaretocen. LSMP 2077*. Scenariusz opracowała dr Iwona Murawska, a wystąpiły w nim następujące osoby:

- Iwona, a właściwie Polly Rad – kierowniczką szkoły w czasach zarazy;
- Aleksander, właściwie MeTalek – skażony profesor;
- Agnieszka – profesor Szprotowa;
- Hanna – sterylna doktorantka;
- Joanna, a właściwie Kasia Katastro – uczestniczką szkoły;
- Paula Fleja – szefowa hotelu;
- Dora Eksplora – wiadomości antropocenu;
- Oksana Łóżka – ostatnia psycholożka.

Akcja kabaretu odbywa się w 2077 roku, w rzeczywistości zgoła innej niż ta, w której przyszło nam funkcjonować. Kryzys klimatyczny, eksploracja dóbr naturalnych, niekontrolowane eksperymenty czy ograniczony dostęp do wody pitnej sprawiły, że warunki obradowania wydają się być niezwykle ekstremalne. Choć w perspektywie „epoki człowieka” scenariusz ten wydaje się nie być aż tak nieprawdopodobnym. Całość, nieco kontrowersyjna i groteskowa, może bawić, szokować lub skłonić do refleksji nad rolą człowieka i pokłosiem jego działań. Na tapet zostają wzięte także rytuały Letnich Szkół Młodych Pedagogów i Pedagożek, oczywiście w wersji dostosowanej do nowych czasów. Cóż, należy pamiętać, że przeżyć i przetrwać to nasze najważniejsze zadanie, a napisanie książki nie jest niczym szczególnym przy konieczności polowania na dwumetrowe szczury (Murawska, 2023).

Warto wspomnieć, że w 2023 roku Letnia Szkoła Młodych Pedagogów i Pedagożek im. Marii Dudzikowej zmieniła swoją nazwę poprzez dodanie feminitywu – „pedagożek”. Co więcej, Szkoła miała charakter międzynarodowy i po raz pierwszy jej inauguracja była transmitowana w formule online dla 14 uczestników z Kijowa.

BIBLIOGRAFIA

- Centrum Edukacji i Kultury „Szklany Dom”. (b.d.). *O nas*. Pobrane 23 września 2023 z: http://szklanydom.maslow.pl/pl/o_nas
- Czerepaniak-Walczak, M., Bochno, E. (2023). *Komunikat XXXVI Letniej Szkoły Młodych Pedagogów i Pedagożek im. Marii Dudzikowej*. <https://wpp.ujk.edu.pl/home/xxxvi-letnia-szkola-mlo-dych-pedagogow-i-pedagozek-im-marii-dudzikowej/>
- Kadzielnia Kielce. (b.d.). Pobrane 23 września 2023 z: https://swietokrzyskie.travel/informator_turystyczny/natura/kadzielnia
- Kolbert, E. (2022). *Szóste wymieranie. Historia nienaturalna* (tłum. T. Grzegorzewska, P. Grzegorzewski). Wydawnictwo Filtry.
- Murawska, I. (2023). *Kabaretocen. LSMP 2077* [niepublikowany scenariusz].
- Szewczyk-Kowalczyk, J. (2011). Letnia Szkoła Młodych Pedagogów w optyce jej rytuałów. W: E. Bochno, A. Korzeniecka-Bondar (red.), *O budowaniu kapitału ludzkiego i społecznego w środowisku naukowym. 25-lecie Letniej Szkoły Młodych Pedagogów przy KNP PAN* (s. 109–122). Wydawnictwo UMCS.